

Plansız, programsız, gayri kanuni uygulamalarla ülkemiz madenciliğinin yok edilmesine **HAYIR!**

TMMOB Maden Mühendisleri Odası, İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu

Madencilik, tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren temel sektörlerden biri olmuştur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da, madencilik faaliyetleri olmaksızın insan yaşamının sürdürülebilmesi olası değildir. Bugün, kullandığımız en basitinden en gelişmişine hemen tüm araç, gereç, eşyadan, ilaç ve boya ham maddelerine, enerji üretimine, arabalardan, yaşadığımız evlere, bilgisayarlardan, telefonlara kadar yaşamımız için vazgeçilmez olan hemen her şeye sahip olmak, madencilik etkinlikleri ile mümkündür. Madenler, milyonlarca yılda oluşan, tüketildiğinde yenilenemeyen doğal kaynaklardır. Bu nedenle mutlaka etkin bir planlamayla ülkenin ihtiyaçları göz önüne alınarak çevreye duyarlı bir şekilde ve kamu yararı öncelikli olarak üretilmelidir.

Cumhuriyet dönemi sonrası kamu eliyle oluşturulan ve kalkınmamızın motor gücü haline gelmiş olan Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ/TTK), Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ), ETİBANK (ETİ Maden), Sümerbank ve MTA gibi ülkemizin yüz akı kurumlar ile anılır olan madencilik son yıllarda uygulanan yanlış politikalar nedeniyle sadece “iş

kazaları” ile anılır hale gelmiştir. Daha iyiye ihtiyaç duyulurken, 2000’li yıllar sonrası tercih edilen politikalar sonucu planlama, bilgi ve birikime dayalı kamusal madencilüğümüz hızlı bir şekilde tasfiye edilerek yerine planlama ve denetimin olmadığı, salt ocak kantar çıkışına indirgenen bir madencilik kültürü oluşmuştur.

Maden arama ve işletme süreçlerine dair izinlerin tek bir kişide toplanmasına hayır!

Madencilik faaliyetlerinin düzenlendiği 3213 sayılı Maden Kanunu her “maden kazası” sonrası bütünlükten yoksun bir şekilde onlarca kez değiştirilerek bugüne gelmiştir. 2012 yılında çıkarılan Başbakanlık Genelgesi ile maden arama ve işletme süreçlerine dair izinler kanuna aykırı bir şekilde dönemin Başbakanının iznine bağlanmıştır. Bu şekilde ruhsat izin süreçleri tek bir elde toplanarak, özellikle enerji ve metal madenciliği sektörlerinde izinler/onaylar engellenmiş madenlerin yandaş sermaye gruplarında toplanması sağlanmıştır. Konunun yargıya

taşınması sonucu Danıştay Başbakanlık Genelgesi'nin maden kanununa ve hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir. Ancak Danıştay'ın kararına rağmen bu uygulama günümüzde de devam etmekte ve ruhsat izin hakkı kazanan dosyalar, dün Başbakanlığa gittiği gibi bugün de Bakanlık onayına gitmektedir. Bu şekilde tüm yetkilerin tek bir kişide toplanması nedeniyle izinler keyfi olarak engellenmektedir. Bu keyfiyet nedeniyle, Ülke ekonomisinin yüzde 4,1 büyüdüğü 2013 yılında madencilik sektörü yüzde 4,8 küçülmüştür¹. Ayrıca 2012 yılına kadar GSYH payı 1,5'lere kadar çıkan madencilik sektörü Türkiye ekonomisinin de kötü yönetilmesi ile birlikte 2016 yılı sonunda küçülerek 1.1'e kadar gerilemiştir².

Yeni Soma'ların Ermenek'lerin yaşanmasına hayır!

Maden sektöründe özelleştirme ve beraberinde gelen taşeronlaştırma Soma, Ermenek, Karadon, Şirvan vb. faciaları da beraberinde getirmiştir. Sektörün kural dışı, plan dışı ve denetimsiz bir hale gelmesinin bedelini, maden emekçileri hayatlarıyla ödemektedir. Madencilik, doğası gereği özellik arz eden ve bu nedenle bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren dünyanın en zor ve riskli iş koludur. Madencilik projelerinin merkezi olarak bütüncül bir şekilde yönetilmesi ve takip edilmesi gerekmektedir. 2000'li yıllardan sonra ortadan kaldırılan planlamaya dayalı madencilik kültürümüzün yerini herhangi bir madencilik deneyimi olmayan taşeronlarla, sadece üretim odaklı, adına madencilik bile denemeyecek bir "kasketli çavuş" kültürüne geri dönüş yaşanmıştır. Taşeronlaştırma ve deneyimsiz kadrolarla yapılan çalışmaların yanına bir de Bakanlıkların asli görevleri olan Proje ve İSG denetimlerinin yerine getirilmemesi katliam boyutlarına varan kazaların yaşanmasına neden olmuştur. 2002'den sonra hızla artan ve halen sürdürülen yanlış politikalar kural dışılık, denetimsizlik ve taşeronlaştırmayla birlikte 18 bin 287 işçi "iş kazaları" nedeniyle yaşamını kaybetmiş, birçoğu da yaralanmış ve sakat kalmıştır.

2002 yılında ortalama 380 bin olan taşeron işçi sayısı bugün 2 milyon civarına³ ulaşmıştır. Çaycılar, işçi servisleri ve güvenliklerden başlayan taşeronlaştırma; yer altı galeri kazalarına hatta ayaklarda üretilen kömüre kadar girerek kanuna aykırı bir şekilde uygulanmaya devam etmektedir.

Mühendislerin günah keçisi ilan edilmesine hayır!

Yaşanan "maden kazaları" sonrası, "kazaların" önüne geçileceği iddiası ile Maden Kanunu ve İş Sağlığı ve Gü-

venliği Kanunlarında yapılan değişikliklerle kazaların önlenmesi değil, suçun mühendislerin, iş güvenliği uzmanlarının üzerine atılmasının yolu açılmıştır. Yaşanan her iş kazasından sonra kamuoyu vicdanını rahatlatmak adına emeğini satarak yaşamını sürdürmeye çalışan mühendislerin sorumlu tutularak ceza evine gönderilmesi, asıl sorumluların koruma kalkanı haline dönüşmüştür. Maden Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunları kapsamında işverenler ve kamunun önlem alma ve denetleme yükümlülüklerini yerine getirmeden, tüm suçların mühendislere yüklenmesi hukuksuzluğun hukuk haline geldiği ülkemizde artık katlanılamaz bir hale gelmiştir.

Bor madenlerinin özelleştirilmesine hayır!

5 Şubat 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile; Ziraat Bankası, BOTAŞ, TPAO, PTT, Borsa İstanbul, Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş., Türk Telekom'daki yüzde 6.68'lik Hazine hissesi, Çay İşletmeleri ile birlikte ülkemiz madenciliğinin temel taşı ve dünya bor rezervlerinin % 72'sinin imtiyaz sahibi olan Eti Maden İşletmeleri Türkiye Varlık Fonu'na aktarılmıştır.

Bor Madenlerine ait rezervlerin aranması ve işletilmesi Etibank'a yani bugün ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ diye anılan sermayesinin tamamı devlete ait olan kuruluşa aittir. 1978 yılında yayınlanan 2172 sayılı yasa ile ülkedeki bor rezervlerinin işletme yetkisinin Etibank'a verilmesinden sonra rafine bor ürünleri üretiminde yıllar içinde önemli aşamalar kaydedilmiştir. Etibank 1978 yılından 2014 yılına kadar geçen süre içinde 1.6 milyar ABD doları civarında yatırım yaparak birçok üretim tesisi kurmuş ve gerek üretim kapasitesi, gerekse dünya pazar payı açısından birinci sıraya yerleşmiştir.

Dünya Bor Rezervleri

ÜLKELER (Binton B203)	Toplam Rezerv Dağılım (%)	
Türkiye	955.000	72,7
A.B.D.	80.000	6,1
Rusya	100.000	7,6
Çin	47.000	3,6
Arjantin	9.000	0,7
Bolivya	19.000	1,5
Şili	41.000	3,1
Peru	22.000	1,7
Kazakistan	15.000	1,1
Sırbistan	24.000	1,8
İran	1.000	0,1
TOPLAM	1.313.000	100

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, faaliyetleri sonucu Hazine'ye ödediği temettü 2015 yılında 868 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Eti Maden'in toplam satış gelirlerinin yaklaşık yüzde 97'si yurtdışı satış gelirlerinden oluşmakta olup, 2015 yılı brüt karı 1,3 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. 2015 yılı bor ürünleri ihracat tutarı 2002 yılına göre yüzde 323 artarak 787 milyon Dolara ve toplam bor ürünleri satış hasılatı ise 810 milyon Dolara yükselmiştir. 2015 yılında Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'in yapmış olduğu "Türkiye'nin En Büyük 1000 İhracatçı Firma" sıralamasında; İhracatta 14, sektörel olarak da 1. sırada yer almıştır. Kârlılık sıralamasında ise 3. sıradadır. Türkiye'nin en büyük ihracatçısı konumundadır.

2015 yılında İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri (İMMİB) «İhracatın Yıldızları» ödülleri Endüstriyel Mineraller İhracatı ve Anorganik Kimyasallar İhracatlarında 1. sırada yer almıştır. Üretim sektörüne göre Türkiye genelinde kurumlar vergisi sıralamasında 2013 yılında 3. sırada yer alan ETİ Maden, 2014 yılında üretim sektörüne göre Türkiye genelinde 2. sırada yer almıştır. 2015 yılı geliri toplam 810 milyon dolar olan Eti Maden'in net kârı % 42 olmuştur. Bu yüzden bor madenlerini işleyen Eti Maden ülkemiz için "altın yumurtlayan bir tavuk" haline gelmiştir.

Bor madenlerimizin işletilmesi (madencilik açısından) coğrafi, ulaşım, enerji vs. yönünden, diğer ülkelere kıyasla (özellikle Latin Amerika ve ABD ile karşılaştırıldığında), son derece elverişli ve uygundur. Örneğin Güney Amerika'da minimum 4.000 metre yükseklikte, Kuzey Amerika'da ise, ya çölün ortasında ya da milli parkların içinde olması çok büyük işletme zorlukları ve sorunları oluşturmaktadır. Türkiye bor yatakları rezerv, tenör ve işletme bakımından tüm dünyada rakipsizdir.

Eti Madenin özelleştirilerek kamu tekelinden vazgeçilmesi durumunda özel firmaların daha rasyonel çalı-

şacağı ve kazancın artacağı varsayımı doğru değildir. Bor işletmeciliğinde ortalama maliyetler ve ortalama satış fiyatları arasındaki oran kamu lehine çok iyi bir orandadır. Özel sektör işletmeciliğinin bu oranı yani kâr payını arttırmak için işçilikten kısma yani emek sömürüsü yapma dışında yapabileceği herhangi bir şey yoktur. Aksine, özel şirketler arasındaki rekabet 1978 öncesinde olduğu gibi fiyatların ve toplam ülke kazancının 10 kat düşmesine neden olacaktır. Kaldı ki, yerli madencilik şirketlerinin uluslararası maden tekellerinin karşısında tutunabilecek güçleri bulunmadığından, bor rezervlerinin kısa sürede söz konusu tekellerin eline geçmesi de kaçınılmazdır.

Maden Kanunu gereği arama ve işletmesi kamuya ait olan bor madenlerinin hiçbir denetleme mekanizmasına sahip olmayan Türkiye Varlık Fonuna devredilmesi demek, Eti Maden'in kamu paylarının rahatlıkla satılabileceği, bu kurumların gelir ve giderlerinin her türlü denetimden uzak ve istenilen her kesim ve zümreye aktarılabilmesi, yani özelleştirilebileceği demektir.

Ülkemiz, Mesleğimiz ve Geleceğimiz için HAYIR!

15 yıllık AKP iktidarı döneminde fiili olarak tüm yetkilerin tek bir kişide toplanmasının ülkemizi getirdiği nokta ortadadır. 16 Nisan sonrası tek bir kişinin kararı ile üzerinde gelecek kuşakların da hakkı olan doğal kaynaklarımızın talan edilmesine, mesleki haklarımızın elimizden alınmasına, geleceğimizin yok edilmesine izin vermeyelim.

Ülkemiz, mesleğimiz ve geleceğimiz için hep birlikte HAYIR diyelim!

1. Mehmet Kayadelen, Maden Yasası yine değişti. Bir sonraki değişiklik ne zaman? <http://kayadelen.gen.tr>

2. MIGEM, GSYH'nin yıllara göre dağılımı, <http://www.migem.gov.tr>

3. 2011 yılından sonra ÇSGB tarafından taşeron işçi sayısı açıklanmamaktadır.